

NVRR

Goudvink 2022

Juryrapport

Utrecht, 2 december 2022

Vooraf

De Goudvink is een prijs van rekenkamers voor rekenkamers.¹ De naam is een knipoog naar het 'vinkjes' zetten door de controleur, maar laat ook zien dat rekenkamers méér willen dan dat. Zij willen het verschil maken in de bestuurlijke context. De prijs is ingesteld om de leden van de vereniging in dat opzicht scherp te houden en te stimuleren hun beste onderzoeken met elkaar te delen. De jury beschouwt het als een eer dat zij een oordeel mag vellen over de vraag welke rekenkamer dat het beste heeft gedaan. De jury heeft zich daarbij de vraag gesteld: heeft de rekenkamer de raad, staten of het waterschapsbestuur ondersteund bij hun taken? Heeft zij bijgedragen aan meer inzicht in de effectiviteit van beleid of de doelmatigheid van de uitvoering, en is de informatiepositie van de volksvertegenwoordiging door de rekenkamer verbeterd?

Deze criteria zeggen iets over het belang en de toegevoegde waarde van rekenkamers. De jury vindt dat rekenkamers er zijn om de algemene kwaliteit van het openbaar bestuur te verhogen. Dat betekent in ieder geval zorgen voor een goede informatievoorziening, bevindingen aandragen die de besluitvorming kunnen vergemakkelijken en verbeteren, en zorgen voor goede evaluaties van beleid en uitvoering van voor burgers belangrijke zaken, om zo de volksvertegenwoordigers van munitie te voorzien en beter in positie te brengen. Het gaat immers om publiek geld, en daarom zijn goede besluiten en goede controle en verantwoording cruciaal. Het werk van rekenkamers kan daarbij een belangrijke rol spelen. De jury kent de Goudvink toe aan de rekenkamer die zich daarin het beste heeft onderscheiden en daarmee als voorbeeld kan dienen voor anderen.

Uiteraard moeten het onderzoek en het rapport voldoen aan de maat der dingen. Rekenkamers nemen anderen de maat en moeten dan zelf ook een aantal basisnormen in acht nemen. Het rapport moet van goede basiskwaliteit zijn. Dat wil zeggen heldere taal, reproduceerbare en gedragen bevindingen, daaruit afgeleide conclusies en aanbevelingen, duidelijke ondersteunende grafieken e.d. Traditiegetrouw heeft de jury dit criterium van basiskwaliteit gebruikt bij de beoordeling van de ingezonden rekenkamerrapporten. Daarnaast zijn onder andere tekenen van doorwerking van het rapport, en de inspanningen die de rekenkamers hebben gedaan om deze te vergroten, ook meegenomen in de beoordeling.

De jury bedankt de inzenders voor hun deelname en wil hen van harte complimenteren met de ingezonden rapporten.

¹ Overigens, waar in dit juryverslag rekenkamer staat wordt ook rekenkamercommissie bedoeld.

Vier rapporten zijn geselecteerd en op de shortlist terechtgekomen. De vier genomineerde rapporten blonken, elk op hun eigen manier, uit. Na een intensieve beraadslaging en uitvoerige discussie kunnen we, tot ons genoegen, de Goudvink 2022 uitreiken aan de winnaar.

De jury ziet de verschijning van het juryrapport 2022 als de afronding van haar werkzaamheden voor 2022. Met de jury kan niet worden gediscussieerd of gecorrespondeerd over de uitslag.

De jury:

Koos Janssen, voorzitter

Klaartje Peters, vicevoorzitter

Hans Bekkers

Peter van der Knaap

Joyce Satijn

De eisen en de werkwijze

De rekenkamers zijn bij hun inzending voor de Goudvink gevraagd een formulier met een aantal vragen te beantwoorden. Deze vragen betroffen onder andere de onderwerpkeuze en de reden waarom de rekenkamer verwacht de Goudvink te moeten winnen. 17 rekenkamers hebben daar enthousiast gevolg aan gegeven.

Elk rapport is door 2 lezers beoordeeld met behulp van een scoreformulier. Het scoreformulier was van tevoren op de website van de NVRR gepubliceerd, zodat potentiële inzenders van de criteria voor de Goudvink op de hoogte waren.

Met betrekking tot technische en basiskwaliteit van de rapporten is onder meer gelet op de opzet en aanpak van het onderzoek, de onderbouwing van de conclusies, oordelen en aanbevelingen en de toegankelijkheid van het rapport.

Bij de doorwerking is gelet op de activiteiten die de rekenkamer heeft ondernomen om de doorwerking van het rapport te bevorderen en op blijken van feitelijke doorwerking. Met andere woorden: wat is de zichtbare impact en zijn concrete effecten van de adviezen en aanbevelingen zichtbaar? Doorwerking is vaak een kwestie van lange adem en kan pas enige tijd na het verschijnen van een rekenkamerrapport aantoonbaar gemaakt worden.

Op basis van de beoordelingen heeft de jury een shortlist samengesteld. De jury heeft daarbij meerwaarde nadrukkelijk in verband gebracht met de eerdergenoemde (wettelijke) taak van rekenkamers, en zich bij de beoordeling afgevraagd: heeft de rekenkamer met dit onderzoek de volksvertegenwoordigers herkenbaar ondersteund in hun rol en daarmee hun (informatie)positie verbeterd, met als uiteindelijk doel een bijdrage leveren aan de verbetering van het bestuur? Dit element weegt zwaar voor de jury. Rekenkamers zijn bij de dualisering immers toegevoegd aan de decentrale bestuurlijke topografie om de volksvertegenwoordiging te ondersteunen. Door deze rol te pakken, maakt de rekenkamer zijn toegevoegde waarde duidelijk zichtbaar en toont daarmee zijn bestaansrecht.

De genomineerden

Dit jaar zijn in totaal 17 rapporten ingediend: alle gemaakt door afzonderlijke rekenkamers. Dit jaar is er ook een rapport ingediend door de rekenkamer van een waterschap.

De kwaliteit van de inzendingen wordt als hoog beoordeeld door de jury. Op alle aspecten is hoog gescoord. Ook constateert de jury dat de inzendingen diverse actuele en voor inwoners herkenbare en zeer relevante onderwerpen adresseren. Thema's variëren onder meer van democratie tot duurzaamheid, van belastingsamenwerking tot leegstand, van zorgfraude tot inclusie. De jury is verheugd over de gekozen thema's die alle een maatschappelijke betekenis hebben. Er is een breed scala aan rekenkamers die rapporten voor de Goudvink hebben ingediend.

Alle rapporten zijn in eerste aanleg beoordeeld, waarna er een shortlist van vier rapporten is opgesteld. ``

De genomineerden in alfabetische volgorde zijn:

Rekenkamer Nijmegen	Afval of grondstof? Rekenkameronderzoek naar de kwaliteit van gescheiden ingezameld huishoudelijk afval
Rekenkamer Oost-Nederland	Meer vitaliteit, minder leegstand? De inzet van de provincies Gelderland en Overijssel bij leegstand
Rekenkamer Utrecht	Onbegonnen werk - Onderzoek naar de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed in Utrecht
Rekenkamer Vijfheerenlanden	Weerbaar tegen zorgfraude

Uit deze vier nominaties heeft de jury de winnaar van de Goudvink 2022 gekozen.

De winnaar

In haar overleg op 2 november 2022 heeft de jury – mede met inachtnaam van de vooraf vastgestelde criteria – als winnaar gekozen

Rekenkamer Utrecht

met het onderzoek

“Onbegonnen werk –

Onderzoek naar de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed in Utrecht”

Het rapport heeft een bijzonder toepasselijke titel en de onderwerpkeuze is uiterst actueel en relevant. De hoofdconclusie is glashelder en er is met het rapport concrete doorwerking gerealiseerd. Hulde ook voor de manier waarop de onderzoekers een breed en daardoor moeilijk vatbaar onderwerp als verduurzaming zo concreet hebben weten te maken. De bevindingen en conclusies zijn mooi visueel onderbouwd. En er is een publiekssamenvatting die laagdrempelig toegankelijk is.

De rekenkamer adresseert terecht de zorg bij de volksvertegenwoordiging over de doeltreffendheid van het beleid op verduurzaming. Dat is immers een van de basistaken van een rekenkamer. Daar hoort bij dat mooie woorden en grootse beloften van de zijde van het college op hun werkelijke waarde worden getoetst. De uitkomst is schokkend. Het onderzoek laat zien dat het college van B&W ernstig tekortschiet: slechts een fractie van de doelstelling voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed wordt gehaald. Duidelijk is dat de geformuleerde ambities niet gaan worden gehaald wanneer de huidige aanpak wordt voortgezet. Er is 2 miljoen euro gereserveerd, terwijl niemand bij benadering kan vertellen hoeveel extra middelen nodig zijn. De onderzoekers komen met behulp van een expert uit op 100 miljoen euro.

Het rapport laat ook mooi zien dat er onvoldoende inzicht is in de voortgang van de verduurzamingsopgave, onder meer door een duurzaamheidsdashboard dat maar niet van de grond komt. Dit gebrek aan grip leidt er bovendien toe dat de raad hierover niet goed wordt geïnformeerd, terwijl die daar herhaaldelijk om heeft gevraagd. De raad kan daardoor zijn controlerende taak niet naar behoren uitoefenen. Precies daarom is dit rapport zo bruikbaar voor de raad, en dat verdient complimenten.

Ook heeft de jury waardering voor de andere genomineerde rapporten:

De Rekenkamer Nijmegen, met

“ Afval of grondstof? Rekenkameronderzoek naar de kwaliteit van gescheiden ingezameld huishoudelijk afval”

Het rapport betreft een ‘vies’ onderwerp dat met hapklare brokjes appetijtelijk door de Rekenkamer Nijmegen wordt geserveerd, zo stelt de jury vast. Het rapport behandelt een zeer relevant thema naar aanleiding van een vraag uit de gemeenteraad. Het biedt inzicht in de stand van zaken en brengt de raad als controleur in. De conclusie is helder opgebouwd en blijft hangen: het onderscheid tussen scheiden van afval en hergebruiken wordt in de beleidspraktijk van Nijmegen niet goed gemaakt. Het College erkent dit ook ruiterlijk in de bestuurlijke reactie. De jury ziet hoe de

constructieve en informatieve bestuurlijke reactie bijdraagt aan de waarde van het rekenkamerrapport voor de raad.

Uit het onderzoek blijkt dat het moeilijk is om goede prestatie-indicatoren te formuleren. Het succes van het afvalbeleid is niet af te meten aan de hoeveelheid ingezameld restafval en het scheidingspercentage, omdat die cijfers niets zeggen over de kwaliteit en de mate waarin de gescheiden ingezamelde stromen daadwerkelijk worden hergebruikt. De onderzoekers tonen dat het nut heeft zich te verdiepen in de wereld achter de cijfers. De onderzoekers zijn nog net niet achter op de vuilniswaggen meegegaan.

De Rekenkamer Oost-Nederland met:

" Meer vitaliteit, minder leegstand?" De inzet van de provincies Gelderland en Overijssel bij leegstand.

De keuze voor het onderwerp van de provinciale aanpak van leegstaande kantoren en winkels is uiterst actueel, zeker met het oog op de noodzakelijke verduurzaming en transformatie daarvan. Het rapport schiet raak in de gebieden waar het vraagstuk sterk speelt en een impact heeft op de leefbaarheid in steden en dorpen. De bestuurlijke nota is aangenaam bondig en goed leesbaar. Het onderwerp leegstand is er een met een lange adem. Het onderwerp is moeilijk en procedureel ingewikkeld. De rekenkamer is erin geslaagd het onderwerp inzichtelijk in kaart te brengen, letterlijk in kaart met plattegronden. Er is gebruik van gemaakt van verschillende gezichtspunten en onderzoekstrategieën. Raadpleging van het rapport via de website wordt bevorderd door de 'doorklik'- linkjes.

Een relatief nieuw fenomeen bij rekenkamerrapporten is het toevoegen van een expert review. In dit geval van de lector De Ondernemende Regio bij de Fontys Hogescholen, die een nuttige aanvulling heeft op het door de rekenkamer uitgevoerde onderzoek.

De Rekenkamer Vijfheerenlanden met:

"Weerbaar tegen zorgfraude".

Vijfheerenlanden is een relatief jonge gemeente, met een dito rekenkamer. Het rapport is op eigen kracht geschreven door enthousiaste leden van de rekenkamer. De rekenkamer behandelt een belangrijk actueel en nog weinig onderzocht onderwerp. Zorgfraude is verhoudingsgewijs een blinde vlek met onzichtbaar leed. De rekenkamer heeft het onderwerp geagendeerd, en biedt met dit rapport de gemeente de mogelijkheid grip te krijgen op het onderwerp.

Het rapport is toegankelijk geschreven. Gestructureerd opgezet, met weinig jargon. De conclusies zijn vriendelijk en toch scherp en helder opgesteld. De reactie van B&W is het bewijs dat er voldoende aan de hand is. Het nawoord laat zien dat de rekenkamer de inspanningen van het college waardeert, maar zich niet heeft laten inpakken door de goede voornemens. De rekenkamer heeft zijn best gedaan doorwerking te sorteren, onder andere door workshops te organiseren. Het rapport is echt geland, ook in de regio. Een dappere keuze van deze rekenkamer.